

בית משפט השלום בחיפה

ע"נ 31400-04-12 י.א. נ' קצין התגמולים

תיק חיצוני: 260566005

בפני ועדת ערר לפי **חוק הנכים (תגמולים ושיקום) תשי"ט-1959**

יו"ר הועדה - כב' השופט אורי גולדקורן

חברת הועדה - ד"ר נעמי אפטר

חבר הועדה - ד"ר מיכאל דויטש

המערער

י.א.

ע"י ב"כ עו"ד סיגל שכטר-עוזיאל

נגד

המשיב

קצין התגמולים

ע"י ב"כ עו"ד טל אברמוביץ

חקיקה שאוזכרה:

[חוק הנכים \(תגמולים ושיקום\), תשי"ט-1959 \[נוסח משולב\]: סע' 1, 32, 32\(א\), 36\(א\)](#)[תקנות הנכים \(תגמולים ושיקום\) \(התיישנות זכויות\), תשי"ז-1956](#)[חוק ההתיישנות, תשי"ח-1958: סע' 8](#)[תקנות הנכים \(מבחנים לקביעת דרגות נכות\), תשל"ל-1969: סע' 9](#)

מיני-רציו:

* למעלה משלוש עשרה שנים לאחר שחרורו משירות סדיר, הגיש המערער בקשה להכיר בו כנכה על פי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959, בגין פגיעה נפשית שנגרמה כתוצאה מפגיעה מינית שבוצעה בו ביום כחודשיים לאחר גיוסו. ועדת הערר קבעה כי במקרה הנדון מתקיימים ארבעת התנאים שבסעיף 32א לחוק הנכים, ועל כן דין טענת ההתיישנות להידחות.

* התיישנות – תקופת ההתיישנות – בתביעות לפי חוק הנכים

* תגמולים – נכי צהל – התיישנות

למעלה משלוש עשרה שנים לאחר שחרורו משירות סדיר, הגיש המערער בקשה להכיר בו כנכה על-פי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959, בגין פגיעה נפשית שנגרמה כתוצאה מפגיעה מינית שבוצעה בו ביום כחודשיים לאחר גיוסו. המשיב דחה את הבקשה, ועל החלטת המשיב הוגש הערעור הנוכחי.

ועדת ערר לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תשי"ט-1959 פסקה כלהלן:

סוגיית ההתיישנות קבועה בסעיפים 32 ו-32א בחוק הנכים. הכלל הרחב נקבע בסעיף 32(א): "הזכות להגיש בקשה לפי סעיף 30(א) או (ב) מתיישנת כתום שלוש שנים מיום שחרורו של הנכה משירותו הצבאי שבזמנו אירע המקרה שגרם לנכותו, אולם אם הנכות נובעת ממחלה ששר הבטחון קבע לגביה בתקנות תקופת התיישנות ארוכה יותר – תתיישן הזכות כתום אותה תקופה".

הכלל נקבע בסעיף 32, אולם סעיף 32א מאפשר לקצין התגמולים להאריך את תקופת התיישנות במידה ומתמלאים התנאים המצטברים הבאים: (1) מן הצדק לעשות זאת; (2) מדובר ב"חבלה רשומה"; (3) ההשהיה לא הביאה ולא היתה עשויה להביא להחמרת הנכות או להגדלה של הנטל על אוצר המדינה; (4) ההשהיה בהגשת הבקשה אינה עלולה להקשות במידה ניכרת על השגת הראיות הדרושות לבירורה.

עמידה בתנאי הראשון של חבלה רשומה לגבי פגיעה מינית שגרמה לפגיעה נפשית, מחייב את המערער להוכיח את שלוש אל: (א) הוכחה של זירת ביצוע הפגיעה המינית (אירוע חיצוני) ושל אירוע הפגיעה המינית; (ב) הוכחת "ראשית ראיה" לקיום הדחקה של הפגיעה; (ג) הוכחת קיום רישום של תוצאת הפגיעה המינית, שנעשה בסמוך לאותה תוצאה.

במקרה הנדון, מתקיימים ארבעת התנאים שבסעיף 32א לחוק הנכים. אשר על כן, דין טענת ההתיישנות להידחות.

החלטה

1. ביום 21.2.2010, למעלה משלוש עשרה שנים לאחר שחרורו משירות סדיר, הגיש המערער בקשה להכיר בו כנכה על-פי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959 [נוסח משולב] (להלן: חוק הנכים או החוק), בגין פגיעה נפשית שנגרמה כתוצאה מפגיעה מינית שבוצעה בו ביום 15.8.1993, כחודשיים לאחר גיוסו. ביום 14.2.2012 דחה המשיב את הבקשה, בזו הלשון:

"הריני להודיעך כי תביעתך הנ"ל נדחתה בהסתמך על סעיף 32 לחוק לפיו הזכות להגשת בקשה מתיישנת כתום שלוש שנים מיום שחרורו של הנכה משירותו שבזמנו ארע המקרה שגרם לנכות. לא ניתן להחיל את סעיף 32א, מאחר שלא נתמלאו התנאים שבסעיף הנ"ל. התביעה אינה מתייחסת לנכות שנגרמה על ידי חבלה רשומה. ההשהיה בהגשת הבקשה עשויה להקשות על בירור הבקשה לאחר שחלף זמן רב. לא נמצאו נתונים עובדתיים ורפואיים המעידים כי המצב בנפשי ממנו הינך סובל אירע בתקופת ועקב השירות הצבאי כמשמעו בסעיף 1 לחוק".

כתב הערעור

2. על החלטת המשיב הוגש ביום 22.4.2012 את הערעור הנוכחי. בכתב הערעור המתוקן, שהוגש ביום 25.11.2012, נטען כי המערער סובל מ-PTSD מושהה בעקבות אונס שאירע ביום 15.8.1993, במהלך אשפוזו בבית החולים לאחר ניתוח, אליו הופנה על-ידי הצבא בעקבות כאב ונפיחות בכתפו השמאלית, שהופיעו במהלך הטירונות. את שהתרחש במחלקה האורתופדית, לאחר שבוצע הניתוח בכתפו, תיאר המערער בתצהיר שצורף לכתב הערעור המתוקן (פרטי התוקף הושמטו מהציטוט - א"ג):

"6. במחלקה עצמה פתחתי את העיניים בגלל כאב חד שהרגשתי באיבר המין שלי ובפי הטבעת, מפני שהרופא ה' תקף אותי וביצע בי מעשה סדום. ראיתי את ד"ר ה' עומד מצידי השמאלי, ליד המיטה, כשראשו מתחת לשמיכה והוא החל לבצע בי מין אוראלי.

7. שכבתי במיטה, מידי השמאלית יצא צינור ניקוז שמנע ממני לזוז וכשניסיתי להזיז את הגוף כלום לא עבד. לא הצלחתי לצעוק, לא הצלחתי לזוז, קפאתי במקום, הייתי המום ומשותק. לפתע נכנסה אישה עם חלוק לבן לחדר ששאלה אותו 'מה אתה עושה' וד"ר ה' סילק אותה מהמקום ואמר לה 'זה לא עניינך'. היא הלכה והוא יצא מהחדר והציץ כגנב לכיוון שלי".

בכתב הערעור צוין כי מיד לאחר האירוע סיפר המערער לדודו את פרטיו. המערער השתחרר משירות החובה ביום 18.12.1996, ולאורך השנים הוא סירב להתלונן על התוקף עקב רגשות אשם וחשש שאיש לא יאמין לו. חומות ההגנה שניסה המערער להקים סביבו קרסו בשנת 2009, כאשר צפה בתכנית תחקירים בטלוויזיה וגילה, לתדהמתו, כי היא עסקה בתוקף, ד"ר ה', אשר לכאורה ביצע תקיפות מיניות אף באחרים. רק אז, לראשונה, הגיש המערער תלונה במשטרה על אירוע תקיפתו, והחלו להתגלות תסמינים של מחלה נפשית.

3. בכתב הערעור המתוקן הועלו הטענות העיקריות הבאות:
 (1) על-פי הפסיקה, נזק מתקיפה מינית במהלך טיפול במתקן רפואי בו שהה המערער במהלך שירותו הצבאי הוכר כקשור בקשר סיבתי לשירות;

- (2) אמנם בתיק רפואי כלשהו לא מתועד מקרה האונס, אולם על-פי הפסיקה, בהיעדר רישום לגבי האירוע שגרם למחלת נפש, ניתן להסתפק ברישום לגבי התוצאה של האירוע;
- (3) קיים תיעוד רפואי מהשנים 2009-2011 המצביע על היות המערער סובל מ-PTSD מושהה;
- (4) המערער שהה באשפוז יום במחלקה פסיכיאטרית בבית החולים בחודשים יולי-אוגוסט 2010;
- (5) שיהוי בהגשת הבקשה לא יקשה במידה ניכרת על השגת הראיות הדרושות לבירורה, מאחר ובידי המערער ראיות לתקיפתו ומאחר וצפויות להתקבל תוצאות חקירת המשטרה בתלונתו;
- (6) הדחת הטראומה שנגרמה למערער בעקבות האירוע דומה להדחת הנפוצה אצל הלומי קרב.

לכתב הערעור המתוקן צורפו תצהיריהם של המערער, אביו, דודו ודודתו.

כתב התשובה

4. בכתב התשובה הועלו על-ידי באת-כוח המשיב הטיעונים הבאים:
- (1) דין הערעור להידחות על הסף, עקב התיישנות. לא מתקיימים התנאים המצטברים הקבועים [בסעיף 32א](#) לחוק הנכים, והמאפשרים הארכת תקופת ההתיישנות;
- (2) התנאי הדורש קיומה של "חבלה רשומה" אינו מתקיים מאחר ובתיק הרפואי של המערער אין כל תיעוד אודות הפגיעה המינית הנטענת ואודות מצבו הנפשי של המערער במשך השנים;
- (3) אמנם קיים תיעוד על אשפוזו של המערער ביום 15.8.1993 לצורך ביצוע ניתוח, אך בתיעוד לא מופיע שמו של התוקף ואין בו אינדיקציה לפגיעה המינית שגרמה לנכות הנפשית הנטענת;
- (4) התיעוד על פגיעה נפשית של המערער, שהינה תוצאת החבלה, אינו בסמיכות לאירוע התקיפה הנטען.

חוות דעת רפואית

5. במועד הגשת כתב הערעור, ניתנה החלטת השופטת חן-ברק, יו"ר הוועדה (בהרכבה הקודם), בדבר הגשת כתב ערעור מתוקן, אליו יש לצרף חוות דעת של מומחה, ככל שבדעת המערער לטעון טענה שברפואה. עוד בטרם הגיש המשיב כתב תשובה, הגיש המערער בקשה לארכה להגשת חוות דעת רפואית מטעמו, והמשיב הודיע כי אינו מתנגד לה. בהחלטת השופטת חן-ברק מיום 17.12.2012 נקבע כי "בשלב זה אין צורך בהגשת חוות דעת רפואית", ובהחלטה נוספת בתום ישיבה ביום 13.10.2013 ניתנה למערער ארכה להגשתה.

6. מטעם המערער הוגשה חוות דעתו מיום 23.7.2014 של מומחה לפסיכיאטריה, ד"ר א. נפתלי (להלן: המומחה). בחוות הדעת סקר המומחה את התיעוד הרפואי שהוצג בפניו מהשנים 2009-2012 והקשור במצבו הנפשי של המערער, ותיאר את הבדיקות שביצע למערער ביום 23.9.2013 וביום 31.3.2014. בפרק הסיכום של חוות הדעת ציין המומחה כי המערער סובל מהפרעה בתר-חבלתית חמורה עקב התקיפה המינית, כי קיים קשר של גרימה בין התקיפה לבין מצבו הנפשי וכי לאורך השנים הוא עשה שימוש במנגנוני הדחקה, הכחשה, ניתוק והימנעות, אשר סייעו לו לווסת תחושותיו, אולם התמוטטו בשנת 2009, עת צפה בתכנית טלוויזיה במעללי הרופא התוקף.

7. בישיבה ביום 6.11.2014 (בפני הוועדה בהרכבה הנוכחי) הודיעה באת-כוח המשיב כי תלונת המערער במשטרה נסגרה עקב התיישנות, כי המשיב מתנגד להגשת חוות דעת רפואית מטעם המערער (בניגוד לעמדתו הקודמת) וכי אין בכוונתו להגיש חוות דעת מומחה רפואי מטעמו.

הורינו לבאי-כוח הצדדים להגיש סיכומיהם בשאלת התיישנות. משאלו הוגשו, ולאחר שסברנו כי אין צורך במתן תשובת המערער לסיכומי המשיב - ניתנה החלטה זו.

התיישנות

8. סוגיית התיישנות קבועה [בסעיפים 32 ו-32א](#) בחוק הנכים. הכלל הרחב נקבע [בסעיף 32א](#) (ההדגשות הוספו - א"ג):

"הזכות להגיש בקשה לפי סעיף 30(א) או (ב) מתיישנת כתום שלוש שנים מיום שחרורו של הנכה משירותו הצבאי שבזמנו אירע המקרה שגרם לנכותו, אולם אם הנכות נובעת ממחלה ששר הבטחון קבע לגביה בתקנות תקופת התיישנות ארוכה יותר - תתיישן הזכות כתום אותה תקופה.

חריגיו של הכלל נקבעו בסעיף 32א, אשר הוסף בשנת 1964 במסגרת תיקון מס' 2 לחוק הנכים 1964 (ההדגשות הוספו - א"ג):

"קצין תגמולים רשאי להאריך את המועד להגשת בקשה לפי סעיף 30, על אף האמור בסעיף 32(א), אם הוא סבור כי מן הצדק לעשות זאת וכי נתמלאו תנאים אלה:

(1) הבקשה מתייחסת לנכות שנגרמה על ידי חבלה רשומה;

(2) ההשגחה בהגשת הבקשה אינה עשויה להקשות במידה ניכרת על השגת הראיות הדרושות לבירור הבקשה;

(3) ההשגחה לא הביאה, ולא היתה עשויה להביא, במישרין או בעקיפין, להחמרת הנכות שלגביה מוגשת הבקשה, או להגדלה ניכרת של הנטל שעל אוצר המדינה בתשלום התגמולים או במתן טובת הנאה אחרת עקב החמרת הנכות;

(4) ההשגחה לא תקשה על המדינה לממש את זכויותיה לגבי כל צד שלישי האחראי או עשוי להיות אחראי, במישרין או בעקיפין, לחבלה נושא הבקשה.

בסעיף זה "חבלה רשומה" - חבלה שנרשמה, סמוך ליום האירוע שגרם לה, ברשומות של צבא- הגנה לישראל או ברשומות אחרות המתנהלות על ידי המדינה או על ידי מוסד ציבורי שאושר לענין זה על ידי שר הבטחון".

9. באשר לסייג להתיישנות המופיע בסיפא של סעיף 32, נציין כי בפועל לא עשה שר הביטחון שימוש בסמכותו ותקנות כאלה לא הותקנו. עדיין עומדות בתוקפן תקנות הנכים (תגמולים ושיקום) (התיישנות זכויות), תשי"ז-1956, שהותקנו מכוחו של חוק הנכים (תגמולים ושיקום), תש"ט-1949, ובהן נקבעו תקופות התיישנות ארוכות יותר רק לשתי מחלות נדירות. עם זאת, מעת שהתווסף סעיף 32א לחוק, ובו הסדר מקיף להארכת תקופת התיישנות, ניטל העוקץ והטעם של הסמכת השר כאמור.

10. כאמור, הכלל נקבע [בסעיף 32](#), אולם [סעיף 32א](#) מאפשר לקצין התגמולים להאריך את תקופת ההתיישנות במידה ומתמלאים התנאים המצטברים הבאים: (1) מן הצדק לעשות זאת; (2) מדובר ב"חבלה רשומה"; (3) ההשהיה לא הביאה ולא היתה עשויה להביא להחמרת הנכות או להגדלה של הנטל על אוצר המדינה; (4) ההשהיה בהגשת הבקשה אינה עלולה להקשות במידה ניכרת על השגת הראיות הדרושות לבירורה. (לניתוח התנאים ראו פסק דינו של השופט הנדל [בע"א \(מחוזי ב"ש\) 1031/98](#) לוי נ' קצין התגמולים, [פורסם בבנו] פ"מ כרך תשנ"ח, חלק שני 489 (1998) (להלן: עניין לוי)).

חבלה רשומה

11. הביטוי "חבלה רשומה" זכה לפרשנות [בע"א 203/85 בן ארי נ' קצין התגמולים, פ"ד מא\(4\) 133 \(1987\)](#) (להלן: עניין בן ארי). נקבע שם כי על אף [סעיף 32א](#) משתמש במונח "חבלה רשומה", הרי - לאור מטרת הסעיף כפי שבאה לביטוי בדברי ההסבר להצעת החוק ולאור הגדרת "נכות" [בסעיף 1](#) לחוק - הסעיף חל גם על נכים שמקור נכותם במחלה או בהחמרת מחלה, ולא רק חבלה. לפיכך, יפורש המונח "חבלה רשומה" בסעיף זה כאילו נאמר "פגיעה בגוף שנרשמה". עוד נקבע כי המבחן לקיום "חבלה רשומה" הוא: (א) רישום המעיד על פגיעה בגוף; (ב) אירוע שגרם לפגיעה כזו; (ג) סמיכות זמנים בין האירוע שגרם לנכות לבין הרישום. בפסק דין זה נקבע כי לצורך מבחן של "חבלה רשומה", "אירוע" עשוי להיות אף התנאים הכלליים של תנאי השירות הצבאי, ולא רק מאורע ספציפי זה או אחר.

12. הרחבה פרשנית נוספת ל"חבלה רשומה" ניתנה [בע"א 455/85 קצין התגמולים נ' כספי, פ"ד מב\(1\) 177 \(1988\)](#) (להלן: עניין כספי), בו אומצה הפרשנות שניתנה בעניין בן ארי ל"חבלה רשומה", נקבע כי דרישת הרישום אינה מתייחסת לאירוע החיצוני (כמו מלחמה או תאונה) אלא לחבלה הגורמת לנכות, כי הולם נפשי הינו בגדר "חבלה", וכי ניתן להוכיח את קיומו של הרישום בראיות משניות, במקום בו הרישומים אבדו או הושמדו.

בהסתמך על עניין כספי, הדגיש בית המשפט העליון [בע"א 3368/93 ונטורה נ' בולטיין, פ"ד נ\(4\) 452, 458 \(1997\)](#) (להלן: עניין ונטורה) את האבחנה

בין אירוע, חבלה ונכות, וקבע כי "חבלה" (בסעיף 36(א) לחוק הנכים) היא הנזק הגופני שנגרם למי שתובע תגמולים על-פי החוק, ולא האירוע שבו נגרם נזק זה.

בע"א (מחוזי ת"א) 3876/98 וילמוט נ' קצין התגמולים (פורסם בנבו, 25.10.1999) (להלן: עניין וילמוט), בו נדונה מחלת נפש, יושרו קביעותיו של בית המשפט העליון בעניין ונטורה, ונפסק כי במקרים מתאימים ניתן להסתפק לגבי מחלת נפש (בניגוד לפגיעה פיסית ברורה) ברישום לגבי התוצאה, אף כשאין רישום מפורט ומדוקדק לגבי האירועים שגרמו לה.

מגמת פרשנות מרחיבה

13. ברע"א 202/00 פלונית נ' קצין התגמולים, פ"ד נו(1) 649 (2001) (להלן: עניין פלונית) ניתן ביטוי להרחבה הפרשנית שניתנה להוראת סעיף 32א, שביסודה הענקת שיקול דעת רחב לקצין התגמולים להארכת תקופת ההתיישנות על-פי התנאים שנקבעו בו. כך אף בבג"ץ 3410/07 העמותה לקידום נפגעי תגובות קרב נ' שר הבטחון (פורסם בנבו, 30.7.2008) (להלן: פסק דין העמותה), בו סקר בית המשפט את ההתפתחות החקיקתית והפסיקתית של סוגיית ההתיישנות בחוק הנכים, וחזר על העמדה לפיה יש לאפשר גמישות ככל שהשתהות בהגשת התביעה אינה נובעת ממחדלו של התובע, ובמיוחד כאשר מדובר בנכות המתאפיינת לעתים בתקופת חביון ארוכה (כמו הלם קרב או מחלת נפש). באותו פסק דין צוין כי על-פי ההלכה הפסוקה, הסדר ההתיישנות הקבוע בחוק הנכים מהווה הסדר ממצה ומיוחד הדוחה מפניו את הסדר ההתיישנות הכללי הקבוע בחוק ההתיישנות, תשי"ח-1958 (להלן: חוק ההתיישנות), אולם ראויה לשימת לב אמירת-אגב של השופטת ארבל, בשולי פסק הדין, לפיה יתכן שיהיה מקום לשוב ולבחון את השאלה אם אין מקום להחיל את סעיפי חוק ההתיישנות, ובייחוד סעיף 8 שבו ("נעלמו מן התובע העובדות המהוות את עילת התובענה, מסיבות שלא היו תלויות בו ושאף בזהירות סבירה לא יכול היה למנוע אותן, תתחיל תקופת ההתיישנות ביום שבו נודעו לתובע עובדות אלה"), על תביעות המוגשות מכוח החוק הנכים.

לגישה מקלה לגבי פגיעות נפש, ראו גם: ע"ו (מחוזי ת"א) 31447-12-11

פלוני נ' קצין תגמולים (פורסם בנבו, 5.3.2014); ע"נ (שלום ת"א) 3847-05-13 פלוני נ' קצין תגמולים (פורסם בנבו, 27.4.2015), והפסיקה הנזכרת שם.

מניעות לאור בדיקה של התביעה לגופה

14. בעניין פלונית נדון עניינה של מערערת אשר ארבע שנים לאחר שחרורה אובחנה כסובלת מסכיזופרניה פרנואידיית, ולאחר שתביעתה להכרה בנכות על-פי חוק הנכים נדחתה לגופה והיא הגישה ערעור - העלה קצין התגמולים בפני ועדת הערעור את טענת ההתיישנות. נקבע כי בעצם הדיון לגופו הראה קצין התגמולים כי הוא מאריך את המועד להתיישנות התביעה ומוכן להכיר בזכויות המערערת כנכה אם יוכח כי נכותה נגרמה במהלך השירות ועקב השירות.

15. בע"א (מחוזי ת"א) 2609/95 קייזר נ' קצין התגמולים (פורסם בנבו, 10.9.2008) (להלן: עניין קייזר) נקבע כי מעת שקצין התגמולים לא בחר לדחות על הסף את התביעה מחמת התיישנות, אלא הפנה את התובע לבדיקה רפואית לצורך קבלת חוות דעת רפואית מייעצת, יכול והוא יהא מנוע מלדחות את התביעה בגין התיישנות לאחר חוות הדעת.

גישה נוגדת ננקטה בו"ע (ת"א) 1205/02 שב"ט נ' משרד הבטחון [פורסם בנבו] (ניתן ביום 31.3.2004), שם נקבע כי חרף זאת שקצין התגמולים הפנה את המערער לבחינת הקשר הסיבתי, והעלה טענת התיישנות רק במסגרת הערעור, יש לקבל את טענת ההתיישנות. הוסבר שם כי באותו מקרה, בשונה מעניין פלונית, אין בנמצא "חבלה רשומה".

אופן בחינת [טעיף 32א](#)

16. בעניין קייזר צוין כי לעתים בחינת השאלה אם קיים רישום תהא תלויה בחוות דעת של המומחה הרפואי, ולפיכך דרך המלך היא - כשמדובר במחלות אשר מעצם טבען יכול ויתפרצו במועד מאוחר - הינה לבחון תחילה את קיום המחלה הנטענת ואת הקשר הסיבתי, ולאחר מכן, לבחון את שאלת ההתיישנות. במידה ובשלב הראשון ייקבע כי המחלה קיימת וקיים קשר סיבתי בינה לבין השירות הצבאי - אז יבחן קצין התגמולים, בסיוע המומחה הרפואי, אם ניתן למצוא ברשומות אינדיקציה, ולו דחוקה, לקיומה של "חבלה רשומה", וכן יבחן את שאר השיקולים שבסעיף 32א. (גישה זו אומצה אף על-ידי אותו הרכב בע"ו [\(מחוזי ת"א\) 31447-12-11](#) פלוני נ' קצין התגמולים (פורסם בנבו, 5.3.2014)).

פגיעה נפשית עקב פגיעה מינית ו"חבלה שנרשמה סמוך ליום האירוע"

17. פגיעה מינית הגורמת לפגיעה נפשית הינה "מקרה מיוחד", בעל מאפיינים משלו. באספקלריה של [סעיף 32א](#) לחוק הנכים, יש צורך בהתאמה (מודיפיקציה) של המושגים. (ודוקו: אין מדובר בפגיעה נפשית שהיא פגימה מוסבת, כמובנה [בתקנה 9 לתקנות הנכים \(מבחנים לקביעת דרגת נכות\)](#), תש"ל-1969, מאחר והפגיעה הנפשית אינה פרי קשר רפואי בלתי אמצעי בינה לבין הפגיעה המינית).

ראינו כי הפסיקה הבחינה בין אירוע חיצוני (כמו מלחמה או תאונה), חבלה (לגביה נדרש רישום) ונכות, וכי חבלה פורשה כפגיעה פיסית (עניין כספי), נזק גופני (עניין ונטורה) או תוצאה, כשמדובר במחלת נפש (עניין וילמוט).

כך, למשל, התפוצצות פגז בסמוך לחייל (אירוע) מבלי שהוא נפגע פיסית עשויה להביא להלם קרב (חבלה), שתוצאתה תהא קביעה של נכותו.

כשמדובר בפגיעה מינית המובילה לפגיעה נפשית, עלינו "למקם" את המשתנים השונים במקומות הנכונים, על מנת להימנע מטשטוש ההגדרות וכדי שנוכל לזהות לגבי איזה רכיב חלה החובה שבחוק להמציא רישום "בסמוך ליום האירוע". נזכיר כי חובת הרישום אינה מתייחסת לאירוע אלא לחבלה. בסיטואציה זו, של פגיעה מינית המובילה לפגיעה נפשית, רכיב האירוע הוא בעל שני חלקים: אירוע חיצוני, שהינו זירת הפגיעה המינית (הסביבה בה פעלו הפוגע והנפגע, בדרך כלל בדלת אמותיהם), ואירוע הפגיעה המינית עצמה (האקט הפוגע הפיסי). רכיב החבלה מתייחס לנזק הנפשי כתוצאה של אירוע הפגיעה המינית (או לתוצאה שלו, כגישת בית המשפט בעניין וילמוט), ורכיב הנכות הינו, בהתאם להגדרתה בחוק הנכים, איבוד או פחיתת הכושר לפעול כתוצאה של החבלה. חלוקה דומה תהא אף כשמדובר בפגיעה כפולה (פיסית ונפשית) מסוג אחר: התפוצצות פגז המובילה לפגיעה פיסית ואף לפגיעה נפשית של הלם קרב. גם אז, לעניין התיישנות של התביעה לנכות נפשית, האירוע יהא בעל שני חלקים - התפוצצות הפגז והפגיעה הפיסית בחייל.

18. אולם לפגיעה מינית המובילה לפגיעה נפשית קיים מאפיין נוסף, שבדרך כלל אינו קיים בפגיעה מסוג אחר המובילה לפגיעה נפשית: הדחקה של הפגיעה, אי שיתוף הזולת באירוע ו"כבישת העדות". החשש מפני היחשפות ציבורית, ותחושות בושה, עלבון וקלון, הם אשר מונעים מקורבן הפגיעה המינית לחלוק עם סביבתו הקרובה את החוויה הקשה שעבר, להתלונן במשטרה או לתעד בכתובים את הפגיעה המינית. בבתי המשפט עלתה סוגיית כבישת העדות פעמים רבות, ובמרבית המקרים נקבע כי כאשר קיים הסבר סביר ומשכנע לכבישת העדות, אין בעצם ההשתהות של מתלונן כדי לפגום באמינות גרסתו. (ראו, למשל, [ע"פ 6643/05](#) מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 34 (פורסם בנבו, 3.7.2007) והאסמכתאות שם).

הבהרנו בפסקה הקודמת כי אין נדרש "רישום" של אירוע הפגיעה המינית אלא של החבלה, אולם לנוכח התופעה השכיחה של כבישת עדותו של נפגע עבירת מין, קשה לחזות כי במצב כזה יהא בנמצא רישום של החבלה בסמוך לאירוע הפגיעה המינית. על מנת שדרישת הרישום [שבסעיף 32א](#) לחוק לא תחסום לחלוטין את דרכו של נפגע עבירת מין בתביעה להכרה בנכותו, לאור הקושי להציג רישום הסמוך בזמן למועד ביצוע הפגיעה המינית, יש ליישם את מידת הגמישות עליה הורה בית המשפט העליון בפסק דין העמותות, באופן שנקבע בעניין וילמוט, תוך ראיית דרישת הרישום של חבלה כמתייחסת לתוצאת הפגיעה הנפשית ובסמוך להופעתה של תוצאה זו. המשמעות של יציקת תוכן זה להגדרת "חבלה רשומה" בסיפא של [סעיף 32א](#) לחוק, במקרה של פגיעה מינית שגרמה לפגיעה נפשית, הינה "מחיקה", או הוצאתה מכלל חשבון, של התקופה בה קורבן הפגיעה המינית "כבש את עדותו" והדחיקה. עם זאת, יש ליישם פרשנות זו רק באותם מקרים בהם קיימת "ראשית ראיה" לקיומה של הדחקה של אירוע הפגיעה המינית, שבגינה כבש הקורבן את עדותו.

לסיכום, עמידה בתנאי הראשון של חבלה רשומה לגבי פגיעה מינית שגרמה לפגיעה נפשית, מחייב את המערער להוכיח את שלושת אלה:

(א) הוכחה של זירת ביצוע הפגיעה המינית (אירוע חיצוני) ושל אירוע הפגיעה המינית.

(ב) הוכחת "ראשית ראיה" לקיום הדחקה של הפגיעה.

(ג) הוכחת קיום רישום של תוצאת הפגיעה המינית, שנעשה בסמוך לאותה תוצאה. יוער כי שלבים (א) ו-(ג) כלולים, למעשה, שלושת מרכיביה של "חבלה רשומה", כפי שפורשה בעניין בן ארי).

חמצאים עובדתיים

19. בטרם ניישם ההלכה למקרה הנוכחי, נסכם בקצרה את העובדות בפרשה זו שאינן שנויות במחלוקת בין הצדדים:

* המערער אושפז בבית החולים במהלך שירותו הצבאי ובסמוך ליום 15.8.1993 עבר ניתוח בהרדמה מלאה;

* בתיק הרפואי של המערער אין תיעוד "בזמן אמת" אודות תלונה מצד המערער על תקיפה מינית ביום 15.8.1993 או בסמוך לו, בעת שהותו בבית החולים;

* המסמך הראשון אודות תקיפה מינית במהלך השירות הצבאי בעת שהותו בבית החולים מצוי בהודעת המערער במשטרה, בשנת 2005, במהלך חקירתו כחשוד בגין תלונה שהוגשה נגדו על-ידי מתלוננת, עמה קיים יחסים אינטימיים. בהודעתו (נספח ז' לתצהירו) הוא ציין כי עבר התעללות מינית, וכשנתבקש לפרט, אמר (סימני הפיסוק לא הופיעו במקור - א"ג):

"עברתי ניתוח ביד, הייתי חייל. זה בטירונות, ויצא לי גוש שומני שהפריע לי. קבעו לי תור לניתוח, ואז ביום האשפוז באתי, ביקשתי מהרופא אם אני יכול לצאת לבלות. זה היה המנתח ד"ר ה'. היה לי עוד כמה חברים שהיו אצלו: אמרו לי: 'אתה רוצה גימלים תלך לרופא לזה את זה אמרו לי אחרי המקרה וממנו יש לי טראומה. אני תחת נרקוזה יומיים אחרי ניתוח ואז הרגשתי שמשוהו משחק לי באיבר מין ואז חיילת נכנסה. הוא היה מתחת לשמיכה שאב לי את העניינים שמה. היא אמרה לו: 'מה אתה עושה'. אמר: 'שום דבר' ויצא החוצה ואז הראיתי לגיס של אמא שלי את איבר המין שלי והוא ראה שהכל פצע ונפוח. הייתי במשטרה רצו לשים לו מצלמות אבל לא רציתי לחשוף את עצמי".

* החל מנובמבר 2009 (כארבעה חודשים לפני הגשת תביעתו למשיב להכרה כנכה) קיימים רישומים רפואיים רבים אודות פגיעה מינית שעבר המערער בשנת 1993 ואבחנתו כסובל מ-PTSD מושהה כתוצאה מהפגיעה. בין הרישומים הללו - תעודת חדר מיון בבית החולים מיום 10.12.2009, בה צוין אירוע הפגיעה

המינית, התופעות שהחלו לאחר צפייה בתחקיר הטלוויזיוני ואבחנה של "תמונת PTSD".

טענת ההתיישנות - יישום ההלכה על עובדות המקרה

20. להלן נבחן האם, לצורך הארכת תקופת ההתיישנות, מתקיימים ארבעת התנאים שבסעיף 32א לחוק הנכים.

21. התנאי הראשון - חבלה רשומה: הוכחו שלושת השלבים שתוארו לעיל: (א) אין מחלוקת בין הצדדים על קיום זירת ביצוע הפגיעה המינית (אירוע 'חיצוני') - שהייתו של המערער בבית החולים לאחר שנותח בהרדמה מלאה. הראיות לקיום הפגיעה המינית (אירוע הפגיעה הפיסית) הינן הודעתו בכתב של המערער, שנמסרה במשטרה בשנת 2005, והתצהירים של המערער ובני משפחתו, שצורפו לכתב הערעור המתוקן; (ב) ההוכחה לקיומה של הדחקה מצוי בתצהירו של המערער, אשר קיבל חיזוק מקצועי-רפואי ממשי בחוות הדעת של המומחה מטעמו. (על סיוע חוות דעת מומחה רפואי לבחינת תנאי סעיף 32א - ראו בפסקה 16 לעיל); (ג) ההדחקה הגיעה לסיומה עם צפייתו של המערער בתחקיר הטלוויזיוני בשנת 2009. אז הופיעו סימנים בולטים לפגיעה הנפשית, שמצאו ביטוי ברישומים הרפואיים בסמוך לכך, החל מדצמבר 2009 - כחודש וחצי לאחר התחקיר הטלוויזיוני, ובהגשת תלונה למשטרה.

22. התנאי השני - ההשהיה לא הביאה ולא היתה עשויה להביא להחמרת הנכות או להגדלת הנטל על אוצר המדינה: באת-כוח המערער לא התייחסה בסיכומיה לשאלה אם המערער עומד בתנאי זה, ואילו באת-כוח המשיב גרסה כי אין עדות להחמרה נפשית כלשהי.

השאלה אינה אם חלה החמרה, אלא אם ההשהיה בהגשת הבקשה היא אשר גרמה להחמרה או להכבדה על אוצר המדינה. בכתב התשובה ובסיכומי באת-כוח המשיב לא נטען כי ההשהיה גרמה או עשויה לגרום לכל אלה.

23. התנאי השלישי - ההשהיה אינה מקשה על הבאת ראיות: כשמדובר בפגיעה מינית שגרמה לפגיעה נפשית, ובתקופת הדחקה שעשויה לארוך זמן ממושך, יש להמעיט במשקלו של תנאי זה. אולם אף אם ניישם תנאי זה, אין

לומר בהכרח כי ההשהיה מקשה על הבאת ראיות. עמדנו על כך שבמקרים רבים, במצבי פגיעה מינית, הראיות "צפות על פני השטח" רק בחלוף שנים ממועד הפגיעה. באורח פרדוקסלי, דווקא ההמתנה (עד גבול מסוים) מסייעת לגיבוש ראיות, שהרי ללא ההמתנה עד להפסקת ההדחקה עקב "טריגור" כלשהו - כלל לא היו ראיות בנמצא וההדחקה הייתה נמשכת.

באת-כוח המשיב טענה בסיכומיה כי "סגירת" התלונה שהגיש המערער במשטרה עקב התיישנות מצביעה על הקושי שההשהיה גרמה להבאתן של ראיות, ומכאן שהמערער לא עמד בתנאי השלישי. נעיר כי בתחילת בירור הערעור הנוכחי, בישיבה ביום 17.3.2013, הודיעה באת-כוח המשיב כי "התיק נמצא בפרקליטות הפלילית וטרם הוחלט אם להגיש כתב אישום", ורק בשלב מאוחר יותר התבררנו על סגירת תיק החקירה. איננו יודעים אלו ראיות נאספו, ואלו ראיות נמנעו עקב ההשהיה בהגשת התלונה למשטרה.

24. התנאי הרביעי - "מן הצדק": בעניין לוי הבהיר השופט הנדל כי תנאי זה אינו מחייב את המערער ליתן הסבר להגשת התביעה באיחור, בבחינת "טעם מיוחד", אלא הוא מחייב את המשיב לשקול את הארכת המועד, בין היתר אם "מן הצדק לעשות זאת". בטיעוני באת-כוח המשיב בסיכומיה באשר לתנאי זה צוין כי מי שלוקה בפוסט-טראומה אינו נדרש לתכנית טלוויזיה כדי להחיות את תסמיניה וכי הארכת תקופת ההתיישנות תכביד על הבאת ראיות. אין אלו טיעונים במישור הצדק, ואין מנוס מהמסקנה כי המשיב לא התייחס לתנאי זה או שקל שיקולים שלא קשורים לו. לא הובאו טיעונים של צדק שיש בהם כדי לגבור על התחושה הפנימית שהארכת תקופת התיישנות לצורך בירור תביעה להכרה בנכות בגין פגיעה מינית מהווה ביטוי מובהק של עשיית צדק.

25. המשיב, בהחלטתו נשוא ערעור זה, ציין כי לא נמצאו נתונים עובדתיים ורפואיים המעידים כי המצב הנפשי אירע בתקופת ועקב השירות. טיעונה של באת-כוח המשיב, במסגרת סיכומיה, כי תביעת המערער לא נבדקה על-ידי המשיב לגופו של עניין, אינה עולה בקנה אחד עם האמור לעיל בהחלטת המשיב. לכאורה, קביעה זו מעידה דווקא על כי קוימה בדיקה לגופו של עניין מצד המשיב. בדיקה כזו מהווה אינדיקציה לכך שהמשיב האריך את תקופת ההתיישנות - כמפורט בפסקות 14 - 15 לעיל.

התוצאה

26. לאור האמור לעיל, דין טענת ההתיישנות להידחות.

הננו מחייבים את המשיב לשלם למערער שכר טרחת עורך-דין בסך 4,000 ₪ בצירוף הפרשי הצמדה למדד וריבית כחוק החל מהיום.

27. המשיב יודיע תוך 30 יום מהיום אם החלטתו מיום 14.3.2012 (נשוא ערעור זה) היוותה החלטה לגוף העניין. אם יודיע המשיב כי החלטתו נסובה רק על טענת ההתיישנות, ולא הייתה החלטה לגופו של עניין - יינתן פסק דיננו אשר יורה על ביטול אותה החלטה, ועל החזרת תביעת המערער אל המשיב על מנת שייתן החלטתו לגוף בקשת המערער. היה והמשיב יודיע כי הסיפא של החלטתו מיום 14.3.2012 היוותה החלטה לגוף העניין, נמשיך בבירור הערעור הנוכחי.

28. לעיוננו - 10.9.2015.

ניתן היום, י"ב אב תשע"ה, 28 יולי 2015, בהעדר הצדדים.

ד"ר מיכאל דויטש
חבר הוועדה

ד"ר נעמי אפטר
חברת הוועדה

אורי גולדקורן, שופט
יו"ר הוועדה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)

אורי גולדקורן 54678313-/
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה